

Odgovor na reakcije, sprožene z "Dilemami nadaljnega razvoja gozdnogospodarskega načrtovanja v Sloveniji"

F. GAŠPERŠIČ*, M. KOTAR**, D. MLINŠEK***, D. ROBIČ****

Iz vrst operativnih gozdarjev so pogosto (in ne brez razloga) prihajala opozorila o pomembni nalogi raziskovalnega dela, t.j. o sprotnem odgovarjanju na odprta vprašanja v stroki. V Dilemah (GAŠPERŠIČ, KOTAR, MLINŠEK, POGAČNIK 1993) smo nekajkrat poudarili, da je njihov namen spodbuditi razpravo o odprtih vprašanjih na področju gozdnogospodarskega in gozdno-gojitvenega načrtovanja. O takem namenu govori že sam naslov sestavka. Odločen in nedvoumen zapis stališč, pogledov in razlag smo v Dilemah predstavili skladno z naslovom in utegne vendarle biti kaj več kot le strokovni pamflet, kot ga je v svojih stališčih do Dilem označila skupina gozdarskih strokovnjakov iz Gozdnega gospodarstva Postojna (Ž. VESELIČ, F. KOVAČ, J. STRLE, P. JEŽ, E. HABIČ, F. PERKO) v Gozdarskem vestniku (1993,4). Sestavek te skupine je tako napisan, da ne more tvorno prispevati k reševanju številnih odprtih vprašanj, na katera opozarjamo v Dilemah. Zato na omenjeno besedilo ne kaže odgovarjati. Vsekakor pa želimo, da si bralci Gozdarskega vestnika ustvarijo svojo sodbo o pogledih na odprta vprašanja, kot jih prinašajo Dileme. Zato pričakujemo v nadaljevanju tega sestavka v isti številki Gozdarskega vestnika objavo povzetka Dilem nadaljnega razvoja gozdnogospodarskega načrtovanja v Sloveniji.

Odgovarjamo pa na vprašanja in pomisleke, ki jih je v svojem prispevku nanizal

mag. S. Golob (GOLOB 1993). Takšna polemika lahko prispeva k napredku v gozdnogospodarskem in gozdno-gojitvenem načrtovanju ter k razjasnitvi številnih nejasnosti. Golobovo razmišljanje zahteva dodatna pojasnila k že postavljenim, hkrati pa odpira tudi zanimiva nova vprašanja, o katerih je koristno razpravljati.

V uvodnem delu svojega odgovora na Dileme nam Golob (GOLOB 1993) očita nestrinjanje s "poskusi alternativnih pristopov v gozdnogospodarskem načrtovanju", češ, da pri njih nismo našli niti ene uporabne ideje. V svoji kritiki smo se pač osredotočili na tisto, s čimer se ne strinjamo. Svoje nestrinjanje (drugačne poglede) pa je nujno zapisati jasno (nedvoumno) in odločno že zato, da bi se pri razločevanju pogledov povsem razumeli. Ne nasprotujemo drugačnim idejam. Trdno verjamemo, da je boj med nasprotji še vedno gonilo napredka (razvoja). Čas pa pokaže, kaj je bilo prav in kaj narobe. Ne lastimo si končne sodbe, dolžni pa smo enakopravno sodelovati v strokovni polemiki, ki se je v strokovnih glasilih začela že pred leti in mora v interesu stroke pripeljati do ustreznih odgovorov na odprta vprašanja. Glede na sedanjí razvoj razmer v gozdarstvu Slovenije smo celo dolžni, da naša stališča, kakršna pač so, zapišemo.

V nadaljevanju prispevka avtor (GOLOB 1993) ugotavlja, da je v Dilemah vsebovana kritika stroga, vendar pa ne toliko argumentirana, da ne bi bilo mogoče ponovno razpravljati o nekaterih spornih točkah. Tudi za nas je zanimivo in potrebno razpravljati o nekaterih vprašanjih, ki jih je v svojem komentarju na Dileme sprožil mag. S. Golob.

* Prof. dr. F. G., dipl. inž. gozd., Prof. dr. M. K., dipl. inž. gozd., Prof. dr. D. M., dipl. inž. gozd., mag. D. R., dipl. inž. gozd., Biotehniška fakulteta, Gozdarski oddelek, 61000 Ljubljana, Večna pot 83, SLO

1. Najprej je treba pojasniti razloček med temeljnima prostorskima enotama obeh načrtovalskih pristopov, t.j. med **razmeroma široko pojmovanim sestojem** (kot temeljno celico po našem gledanju) in **negovalno enoto** (GOLOB 1992, s. 364). Gozdnogojitvena enota kot večdimenzijska celica je po našem mnenju skrajnost, v katero se lahko in mora pri notranjem razčlenjevanju gozdov spustiti le gozdnogojitveno načrtovanje. Pri intenzivnem gozdnogojitvenem načrtovanju predstavljajo negovalne enote zelo pogosto dele sestojev. Pri sonaravnem gospodarjenju z gozdovi je ta pogostost še toliko večja. Oblikovanje negovalnih enot za dele sestojev je zlasti pogosto v mladostni fazi sestojev, v zreli optimalni fazi, v sestojih v obnavljanju in v sestojih različnih oblik premene. Za ponazoritev nekaj najbolj značilnih zgledov:

– Mladostno fazo sestojev pri gozdnogospodarskem načrtovanju obravnavamo skupaj, medtem ko jo pri gozdnogojitvenem načrtovanju razčlenimo in posebej obravnavamo v obliki negovalnih enot mladja, gošč, letvenjakov. S členitvijo na negovalne enote (s specifičnimi negovalnimi cilji in ukrepi) posežemo pri gojitvenem načrtovanju v mladostni fazi sestojev še dlje. V okviru večje površine mladja oblikujemo več negovalnih enot, npr. eno za tisti del, kjer je mladje dobre zasnove, drugo za pomanjkljivo zasnovano mladje, ki ga je treba obogatiti z vnašanjem ustreznih drevesnih vrst itd.

– Površino debeljaka v zrelostnem obdobju, ki jo pri gozdnogospodarskem načrtovanju odpravimo le s smernico: **“postopno uvajanje v obnovo”**, pri gozdnogojitvenem načrtovanju naprej izdvojimo vsaj negovalno enoto, kjer bomo dejansko začeli obnovo in negovalno enoto, katere cilj bo še vedno izkoriščanje proizvodne zmogljivosti lesnih zalog in zato ne bomo predvideli nobenih ukrepov.

– Večjo površino sestoja v obnavljanju z okvirno smernico (v načrtu gospodarske enote): **“zadržano nadaljevanje obnove”** je treba v sistemu intenzivnega skupinsko postopnega (malopovršinskega) gospodarjenja pri gozdnogojitvenem načrtovanju razčleniti na vrsto negovalnih enot, saj se odvisno od stopnje razgrajenosti matičnega

sestoja in stanja pomladka v takšnem sestoju zelo spreminjajo kombinacije etapnih ciljev (enkrat je težišče na izrabi proizvodnih zmogljivosti matičnega sestoja in njegovih negovalnih učinkov na pomladek, drugič pa na pomlajevalnem cilju) in še bolj ukrepi. Skrbno izkoriščanje proizvodnih (in negovalnih) zmogljivosti matičnih sestojev ter oblikovanje razgibanih (sonaravnih) sestojnih zgradb nas sili v dolga pomladitvena obdobja. Brez skrbnega prostorskega diferenciranja ciljev in ukrepov v negovalnih enotah pri gozdnogojitvenem načrtovanju ta naloga ni izvedljiva. V sestojih zrele optimalne in pomladitvene faze imamo največjo (in odločilno) vplivno moč na oblikovanje mnogonamenskih gozdov na sonaravnih izhodiščih, zato je skrbno gozdnogojitveno načrtovanje tu še toliko pomembnejše.

Z nekaj zgledi smo želeli ponovno poudariti, **da se je gozdnogojitveno načrtovanje dolžno ukvarjati z deli sestojev**, medtem ko ostaja gozdnogospodarsko načrtovanje pri okvirni smernici za razmeroma grobo (široko) opredeljen sestoj.

Golob v razpravi (GOLOB 1992, s.364) natančno opredeljuje svojo negovalno enoto kot ekološko (1) in gospodarsko (2) celoto. Pod 2 (gospodarsko celoto) razume **specifične cilje in specifične smernice ali ukrepe** v okviru negovalne enote. V tem se njegovi pogledi očitno razlikujejo od naših. Upošteva našete zglede (s katerimi pa še zdaleč niso izčrpane vse možnosti) mora biti po našem mnenju diferenciacija negovalnih ciljev (in s tem izločanje negovalnih enot) bistveno podrobnejša od sedanje prakse pri gozdnogojitvenem načrtovanju. Golobova opredelitev negovalne enote se nanaša na sestoj. Dodatni vzrok za razloček v pogledih je tudi v tem, da Golobova pojmovna distinkcija med **smernico** in **ukrepom** ni dovolj izrazita.

V našem (GAŠPERŠIČ in sod. 1989, s.87) pojmovanju je razloček med smernico in ukrepom dovolj jasn. Z razlikovanjem teh pojmov je namreč v določeni meri pojasnjena tudi razmejitev med gozdnogospodarskim in gozdnogojitvenim načrtovanjem.

Pojem **smernica** je primeren za okvirno načrtovanje razvoja gozdov po gospodar-

skih razredih in pomeni širša (območni načrt) ali pa ožja (načrt gospodarske enote) napolnila (navodila, smernico) za ukrepanje, nikakor pa ne **konkretnih ukrepov**. Tudi pri podrobnem načrtovanju za pošamezne sestoje (delne površine) v načrtih gospodarskih enot gre še vedno za smernico, res že bolj konkretno, ne pa za **natančno opredeljen ukrep**. Ukrep je pojmovno bistveno ožji in pomeni **povsem konkretno in nedvoumno opredeljen delovni postopek, ki je potreben za doseganje prav tako konkretno opredeljenega negovalnega cilja**. V strogem pomenu lahko o konkretnih ukrepih govorimo šele pri gozdnogojitvenem načrtovanju. Kvaliteta gozdnogojitvenega načrtovanja je prav v podrobnosti in konkretnosti pri opredeljevanju ukrepov. Res pa je, da pri gozdnogojitvenem načrtovanju posvečamo premalo skrbi ukrepom. Kaže, da se ne zavedamo, da se slabo domišljani in izvedeni ukrepi vidijo na sestojih, medtem ko so cilji le implicirani v ukrepih.

Menimo, da je smotno, če ostane **negovalna enota** kot pojem in termin rezervirana za gozdnogojitveno načrtovanje. Vse kaže, da je Golobova razlaga negovalne enote nekje na sredi med našim relativno grobo izločenim sestojem ("delno površino") in negovalno enoto v ožjem smislu kot izrazitim pripomočkom gozdnogojitvenega načrtovanja, v katerega podrobnost se gozdnogospodarsko načrtovanje ne more spuščati, niti bi bilo to smiselno. Tu je tudi jedro nesporazumov pri razmejevanju med gozdnogospodarskim načrtom enote in gozdnogojitvenim načrtom.

2. Popolnoma soglašamo z Golobovo trditvijo o nesmiselnosti nekaterih, na podlagi lastništva oblikovanih odsekov. V ljubljanskem gozdnogospodarskem območju predstavljajo npr. posamezne razlaščene parcele znotraj oddelkov zasebnih gozdov odseke, čeprav so rastiščno in sestojno heterogene. Državni (razlaščeni) gozdovi znotraj zasebnih gozdov so morali biti na terenu posebej označeni in posebej izkazani v načrtih, tudi če niso imeli oznake odsekov. Z denacionalizacijo se bodo te površine z vso dosedanja informacijsko bazo zlele z ostalimi zasebnimi gozdovi. Za bivše razlaščene gozdove imamo v nekate-

rih območjih tudi nekaj zelo ponesrečeno oblikovanih gospodarskih enot. Gre za izjeme, ki bi jih morali že doslej odpraviti, saj je bilo že ob potrditvi prvih območnih načrtov za obdobje 1971 – 1980 zahtevano oblikovanje **celovitih in prostorsko zokroženih gospodarskih enot**, ki vključujejo vse gozdove, ne glede na lastništvo. Preoblikovanje sedanjih gospodarskih enot po meri revirjev (PERKO 1993) bi bilo zgrešeno, četudi z velikostjo in obliko nekaterih enot nismo zadovoljni. Spreminjanje gospodarskih enot pride le izjemoma v poštev v zelo utemeljenih primerih. Težko si zamišljamo, da bi gospodarske enote kot so Idrinja II, Trnovo, Jelovica in podobne, ki imajo že več kot 100 letno tradicijo razdelili, na dve gospodarski enoti. Število gospodarskih enot v Sloveniji bi se kaj lahko skoraj podvojilo in pojavile bi se posledice pri kontinuiteti informacij itd.

V zvezi s stalnostjo gospodarskih razredov smo v Dilemah dosledno uporabljali izraz "relativno stalni". Nedialektično bi bilo zagovarjati stalnost za vse večne čase. Gospodarski razredi so oblikovani na podlagi rastiščnih razlik, ki so stalnica in takih sestojnih razlik, ki so po svoji naravi (npr. povsem spremenjena drevesna sestava) dolgoročnega značaja. Razumljivo je, da so gozdovi določenega gospodarskega razreda podvrženi svojevrstni razvojni dinamiki, vendar pa je ta le izjemoma taka, da bi bilo potrebno zaradi razlik v razvojni dinamiki gospodarski razred cepiti na dva. Nasprotujemo neargumentiranemu in nesmiselnemu spreminjanju gospodarskih razredov ob vsaki obnovi gozdnogospodarskega načrta, saj si s tem onemogočamo spremenljivo razvoja gozdov in preverjanje uspešnosti preteklega gospodarjenja, ki sta pogoj za uspešno načrtovanje razvoja gozdov.

3. Naš zgled s hitrostjo obračanja lesnih zalog v gozdu zaradi sečenj očitno ni bil prav razumljen, čeprav smo bili v Dilemah povsem jasni. Z njim smo želeli le ilustrirati, kako veliko vplivno moč ima sečnja pri oblikovanju gozdov in s tem oporekati Golobovi trditvi o počasnem spreminjanju stanja v gozdu. Jakost sečnje 20 % lesne zaloge v desetletju je bila navedena le kot primer, ki mu, vsaj načelno, ne moremo

očitati neskladja s konceptom sonaravnega gospodarjenja z gozdovi. Bistvo sonaravnega gospodarjenja je dosledno spoštovanje naravnih zakonitosti pri ravnanju z gozdovi. Seveda pod sonaravnim konceptom razumemo zmerne posege, ne pa a priori tudi nizke sečnje (v desetletju), če so razmere take, da so takšne sečnje mogoče.

Z našim zgledom s hitrostjo obračanja lesnih zalog s sečnjo smo mislili predvsem na **kvalitativne spremembe v sestojih**: po zastopanosti nosilcev funkcij, kakovosti, negovanosti, kjer je vpliv s sečnjo več kot očiten. To je povsem jasno zapisano v drugem odstavku Dilem na strani 38, kar pa Golob preze in dokazuje svojo tezo o relativni počasnosti sprememb v gozdu z dejstvom, da predstavljajo odrasli sestoji največji delež in vzbujajo videz relativne stalnosti gozdov. Naša pripomba se nanaša na kvalitativne spremembe v notranji strukturi gozdov, ki jih s sečnjo lahko zelo učinkovito usmerjamo, v čemer je navsezadnje tudi ves smisel sodobne nege gozdov.

4. V Dilemah smo zagovarjali ekosistemski pomen informacije o odvzeti lesni biosubstanci iz gozda s sečnjo. Nič manjši ni gozdnogospodarski pomen te informacije, ki ga zaradi samoumevnosti nismo niti omenjali. Golob temu oporeka, češ, da pred sto leti (očitno tu misli na primer iz snežniških gozdov, ki je posebej omenjen v Dilemah) sečnje gotovo niso spremljali (evidentirali) iz ekosistemskih motivov, saj pojma ekosistema tedaj še niso poznali. Za začetek evidentiranja sečenj v zasebnih gozdovih pred 40 leti pa trdi, da so bili v ospredju **drugi**, tudi ekonomski razlogi. Takšno razlago odločno zavračamo.

Pojem ekosistem je res novejšega datuma, uvedel ga je A. TANSLEY leta 1935 (TRASS 1976), kar pa seveda nikakor ne pomeni, da poskusi celostnega gledanja na procese in pojave v naravi niso bili znani že dolgo poprej. Tako denimo velja FORBESOVA razprava "The lake as a microcosm" iz leta 1887 za delo, v katerem so bili podani temeljni nauki o ekosistemih" (TRASS 1976, s.91). Povezanost med neživimi in živimi prvinami gozdov kot najmarkantnejših kopenskih ekosistemov so gozdarji poznali in upoštevali že precej pred

znanstveno formulacijo ekosistema. Za primer navedimo dejstvo, da so na Uralu že sredi prejšnjega stoletja razločevali kvalitativno različna borovja v odvisnosti od lastnosti tal in sestave zeliščne plasti rastlinja, kar sledi iz "Ureditve gozdov na veleposestvih" leta 1850 (MELEHOV 1980, TRASS 1976). Navsezadnje tudi prvi gozdnogospodarski načrti na naših tleh niso brez ideje o celostnosti gozda kot naravnega pojava in gospodarskega objekta. V načrtu za snežniške gozdove iz leta 1890 so gozdovi na podlagi notranje razčlenitve na oddelke in odseke celo na kartah grobo razčlenjeni na 7 obratovalnih razredov po vegetacijsko-ekoloških kriterijih. Jelovo-bukovi gozdovi nižjih leg, kjer prevladujejo bogata rastišča, so bili vključeni v obratovalni razred A, jelovo-bukovi gozdovi višjih leg v obratovalni razred B, višinski bukovi gozdovi na boljših rastiščih pa v obratovalni razred C. Smrekovi gozdovi v mrzdiščih, kot poseben vegetacijski tip, so natančno izdvojeni v posebne oddelke in odseke ter dosledno predstavljajo obratovalni razred D. Po tako oblikovanih gospodarskih razredih so okvirno izračunali etat in spremljali izvršene sečnje v gospodarski knjigi od leta 1890 naprej (19). Z gibanjem lesnih zalog so po obratovalnih razredih zasledovali celo uspešnost gospodarjenja (20). V drugi polovici preteklega stoletja je nastajala v okrilju najširše pojmovane geobotanike, veda o rastlinskih združbah (fitosociologija, fitocenologija), katere prispevek h kompleksnejšemu razumevanju narave gozda nikakor ni bil zanemarljiv. Iz povedanega sledi, da je treba TANSLEYEVO formulacijo ekosistema iz tridesetih let razumeti le kot posebno etapo v procesu razvoja ekosistemskega načina razmišljanja, ki se je pojavilo že desetletja poprej na različnih koncih sveta.

Bistvo (eko)sistemskega pristopa je celostno gledanje na gozd. V drugi polovici preteklega stoletja je med gozdarji v Evropi že mnogo velikih imen, znanih po odporu do mehanističnega, iz kmetijstva prenesenega gledanja na gozd. V gozdu so že tedaj videli veliko več kot lesno njivo oziroma preprost seštevek dreves. Eden takih je bil gotovo K. Gayer, profesor za gojenje gozdov na Gozdarski visoki šoli v Mfnchnu.

V svoji knjigi *Der Waldbau*, ki je prvič izšla že leta 1878 (GAYER 1882), je poudaril naslednjo misel: "**Skrivnost gozdne proizvodnje je v harmoniji vseh v gozdu delujočih sil**". Ta stavek povsem jasno razodeva celostno (sedaj bi rekli ekosistemsko) gledanje na gozd. H. Biolley je ta stavek uporabil kot moto v svoji knjigi o kontrolni metodi urejanja gozdov (BIOLLEY 1920). Kontrolno metodo, ki pomeni revolucionaren odklon od tedanje mehanistične miselnosti v urejanju gozdov, je začel Biolley praktično uresničevati v gozdovih občine Couvet v Švici že leta 1890. Znano je, da pomeni spremljava (evidenca) sečenj zelo pomembno komponento Biolleyeve kontrolne metode.

Po virih, ki so na voljo, je bila na naših tleh leta 1878 prvič predpisana spremljava gospodarjenja z gozdovi (vođenje evidenčnih knjig in kronik) z navodili za izdelavo gozdnogospodarskih načrtov za državne in zakladne gozdove (16).

Proti koncu in na prelomu 19. stoletja je že mnogo vrhunskih gozdarskih strokovnjakov znanih po svojem celostnem gledanju na gozd. Ruska smer systemskega (celostnega) pristopa k naravi gozda se začne že z Dokučajevom, nadaljuje z Morozovom in uveljavi s Sukačovom (DYRENKOV 1989). Z organskim gledanjem na gozd so se v tem času gotovo odlikovali tudi številni razgledani gozdarski praktiki.

Težko se je strinjati tudi z Golobovo razlago, da so bili za začetek evidentiranja sečenj v zasebnih gozdovih pred štiridesetimi leti na Slovenskem v ospredju **drugi**, med njimi tudi ekonomski razlogi. To lahko zavrnamo z argumenti. Evidenca poseka je bila kot sestavni del spremljave gospodarjenja z vsemi gozdovi v Sloveniji vpeljana že leta 1953. O odločitvi za ta korak je ohranjen celo zapisnik s konference taksatorjev v Ljubljani dne 18.3.1953, ki jo je vodil dr. R. Pipan (17). Dr. R. Pipan in dr. V. Tregubov sta v povojnem obdobju opravila pionirsko delo pri uveljavljanju koncepta prebiralnega gospodarjenja in urejanja gozdov po načelih kontrolne metode, pri kateri je evidenca sečenj zelo pomemben pripomoček (PIPAN 1950 / TREGUBOV 1950). Kdor je le malo poznal ta, za povojni razvoj slovenskega gozdarstva zelo zaslužna stro-

kovnjaka, ve, da so ju pri njunem delu vodili izključno strokovni in ne **kaki drugi** motivi. Na pobudo naprednih gozdnih posestnikov s Pohorja se je uveljavila posebna oblika kartotečne izdelave gozdnogospodarskih načrtov za posamezne gozdne parcele, s čimer se je neskladno s takratnimi političnimi razmerami zasebna posest celo poudarjala. Na hrbtni strani tega kartotečnega načrta je bil prostor za evidenco sečenj. Odločitev za takšno obliko načrta je bila sprejeta na konferenci taksatorjev v Ljubljani dne 11. in 12.4.1953 (18). Naslednje leto so na široki fronti začeli urejati zasebne gozdove s polno premerbo sestojev po parcelah. Znani so številni napredni gozdni posestniki, ki so za svojo posest sami vodili evidenco o posekanem lesu. Edvard Pogáčnik je za svojo posest v Lehnu na Pohorju evidentiral sečnje od leta 1909. Po nemškem vzoru (*Wirtschaftsbuch*) je leta 1953 predpisana knjiga v obliki tiskanih obrazcev nosila ime "gozdopodarska knjiga", kar zgovorno kaže, da je šlo za **gozdnogospodarski** in ne kak **drug** pomen. Evidenca sečenj kot bistvenega sestavnega dela **spremljave gospodarjenja z gozdovi** ne more kompromitirati dejstvo, da so podatki o odkazilu lesa že pred evidentiranjem v gospodarske knjige rabili za obračun prispevkov v gozdni sklad (kasneje biološko amortizacijo). Mimogrede naj omenimo: ko tujim gozdarskim strokovnjakom sedaj razlagamo naš prejšnji sistem financiranja gozdnogojilvenega vzdrževanja gozdov, se nam čudijo, zakaj smo ta sistem zrušili. Vse kaže, da se novi sistem ne bo mogel ponašati z uspehi v razvoju gozdov. Mlajša generacija gozdarjev, ki ne pozna resničnih in nedvomnih dosežkov gozdarske stroke v težkem (pionirskem) povojnem obdobju, je lahko do gozdarjev starejših generacij celo krivična. Kdor je količkaj objektivni, bo moral priznati, da je prav v preteklih 40 letih slovensko gozdarstvo dobilo svojo specifično fiziognomijo in celo mednarodno prepoznavnost.

V zvezi z evidenco sečenj Golob v nadaljevanju polemike pravi: "da je z zornega kota tolikokrat omenjene polifunkcionalnosti bolj kot tokove, pomembno poznati in spremljati stanje različnih struktur gozdov v prostoru in času ter jih primerjati z optimal-

nimi glede funkcij, ki jih gozdovi opravljajo.“ Poudariti moramo, da je prav to osrednja naloga **proverjanja uspešnosti preteklega gospodarjenja z gozdovi** ob obnovah načrtov gospodarskih enot. V skoraj identični obliki je to zapisano v navodilih za obnovo načrtov gospodarskih enot (GAŠPERŠIČ in sod. 1988, s.83). Prav za to funkcijo gozdnogospodarskega načrtovanja smo se posebej zavzemali tudi v Dilemah. H Golobovemu razmišljanju pa dodajamo, da brez informacij o izvedenih sečnjah ni mogoče celovito presojati uspešnosti minulega gospodarjenja, saj se uspešnost kaže v obojem, t.j. v izboljšanjem stanju gozda in višini poseka. Informacije o minulih sečnjah so nujno potrebne za razumevanje dogajanj (procesov, življenja) v gozdu. Na ekosistemskih načelih zasnovano načrtovanje namreč bolj kot **stanja** zanimajo **dogajanja** v gozdu.

5. Naša trditev, da je pri načrtovanju potreben le razmišljujoč in motiviran inženir, ki odgovarja za gospodarjenje z gozdovi (ne pa skupina specialistov), se na strani 37 Dilem povsem jasno nanaša na gozdnogojitveno načrtovanje. Obnovo načrtov gospodarskih enot in še zlasti obnovo območnih načrtov smo zasnovali kot izrazito timsko delo, vse od pripravljalne faze dalje (GAŠPERŠIČ in sod. 1988, 1989). Inženir na gozdni upravi in v revirju neposredno gospodarji z gozdovi, zato mora biti usposobljen za samostojno delo pri gozdnogojitvenem načrtovanju in odkazovanju drevja za posek. To pa ne pomeni, da pri iskanju rešitev posebno zahtevnih gozdnogojitvenih problemov ne sodeluje npr. za gojenje gozdov odgovoren inženir iz območne službe.

Kar zadeva uporabo fitocenološke karte smo v Dilemah jasno zapisali, da nam zaradi merila, napak pri kartiranju itd., pri gozdnogojitvenem načrtovanju rabi za orientacijo, ker je za definitivno členitev gozdov na načrtovalne enote nujen še podroben terenski ogled konkretnega objekta načrtovanja.

Strinjamo se, da izdelava sestojnih kart s posnetki iz zraka zahteva specialistično znanje, vendar to neposredno ne spada v gozdnogojitveno načrtovanje. Morebitna sestojna karta je pač pripomoček, tako kot

posnetek iz zraka. Gozdnogojitveno načrtovanje je vendar **proces izbire gozdnogojitvenih ciljev in ukrepov**. Notranja členitev gozdov na načrtovalne in negovalne enote je členitev na podlagi razlik v gozdnogojitvenih ciljnih in ukrepih. Stanje sestojev, izdiferencirano na podlagi posnetkov iz zraka (sestojna karta), je za gozdnogojitveno načrtovanje, kjer moramo največkrat računati z deli sestojev, razmeroma skromen pripomoček.

6. Naši razlagi vloge gozdnogospodarskega načrta enote pri kontroli gospodarjenja z gozdovi in posebej kot pripomočka inšpekcijske kontrole Golob zameri, da smo se pri tem izognili spremembam, ki jih glede tega prinaša novi zakon o gozdovih, po katerem se gozdarska inšpekcija nekako staplja z javno gozdarsko službo. Dobe sedno je zapisal: "kako naj javna služba (inšpekcija) kontrolira javno službo". Ta trditev kaže na nepoznavanje vloge in nalog **državnih in javnih služb**. Inšpekcijski nadzor je tipična funkcija državnih organov in ga ni mogoče prenesti na drugo službo. Zato tudi javna gozdarska služba ne more prevzeti funkcije inšpekcijskega nadzora.

Med temeljnimi določbami novega zakona o gozdovih sta vidno zapisani načeli **mnogonamenskosti in sonaravnosti pri gospodarjenju z gozdovi**, ki postavljata, če ju jemljemo resno, celotno gospodarjenje z gozdovi pred zelo resno nalogo. V uveljavljanju teh dveh načel je tudi bistvo javnega in državnega interesa pri gospodarjenju z gozdovi. Naloga gozdarske inšpekcije pa je skrb za uveljavljanje državnih interesov pri ravnanju z gozdovi. Z vedno večjimi zahtevami družbe do gozdov (materialnimi in naterialnimi) in pešanjem zdravstvene kondicije gozdov zaradi najrazličnejših motenj gozdnih ekosistemov, postaja urejanje zapletenih odnosov med družbo in naravo gozda vedno bolj zapleteno in občutljivo. Uveljavljanje tega državnega interesa ni preprosto niti v pravno bolj urejenih državah z višjo kulturo spoštovanja zakonitosti. Pri nas pa naj bi to ob izjemno razdrobljeni in heterogeni posestni strukturi potekalo "mehko" kot nekaj samoumevnega. V to preprosto ne moremo verjeti. Nasprotja med razvojem družbe in narave se bodo še stopnjevala, saj sta si biološka

konstitucija gozda in njegova gospodarska raba v stalnem navzkrižju. Medtem ko teži razvoj gozda k naravni dinamični stabilnosti, temelji vsaka gospodarska raba gozda na načelu maksimiranja dohodka. Kar zadeva vlogo gozdnogospodarskega načrta v celotnem procesu kontrole (vključno inšpekcijske) vztrajamo pri svojih stališčih v Dilemah in na tistem, kar smo o tem kritično že napisali (GAŠPERŠIČ / KOTAR / WINKLER 1992). Od gozdarskih strokovnjakov ni odgovorno, če politikom jasno in glasno ne povemo svojega strokovnega mnenja. Uporaba sedaj veljavnega zakona o gozdovih za obrambo strokovnih stališč je oportunistično početje. Kmalu se bo pokazalo (pravzaprav se že kaže), da je ta zakon v svojih strokovnih in organizacijskih rešitvah pri gospodarjenju z gozdovi v marsičem nedomišljena zadeva, je pač bolj rezultat uveljavljanja gozdarstvu nenaklonjene politike kot pa argumentov gozdarske stroke. Prepričani smo, da obdobje veljavnosti tega zakona ne bo kronano z uspehi v razvoju slovenskih gozdov. S tem pa nikakor ne trdimo, da spremembe niso bile potrebne, nasprotno, do sprememb je moralo priti, vendar bi morale biti strokovno premišljene in utemeljene, nikakor pa ne podrejene interesom dnevne (in strankarske) politike.

Vrnimo se k vprašanju odgovornosti za razvoj gozdov in gozdarstva, ki je zlasti občutljivo in usodno v družbeno prelomnih trenutkih, kot jih predstavljata letnici 1945 in 1991. Žal se Slovenci ob takih prelomnicah nagibamo k revolucionarnemu in nekritičnemu podiranju vsega obstoječega, k pisanju zgodovine od začetka. Za gozdarstvo ki že po svoji naravi sloni na kontinuiteti s preteklostjo, so takšni prelomi s preteklostjo še posebej usodni.

V dokumentih, ki predstavljajo sistemske rešitve za gospodarjenje z gozdovi (zlasti novi Zakon o gozdovih), je velika vrzel med deklariranimi modernimi načeli (mnogonamenskost, sonaravnost) in realnimi možnostmi za njihovo uresničitev. Od tu naprej nadaljujemo z nekritičnim prikazovanjem sedanjega stanja in razmer v gozdarstvu (npr. v poročilu vladi o uresničevanju Zakona o gozdovih), kar je potuha politiki in slaba usluga stroki.

VIRI

1. Biotley, H., 1920. L'aménagement des forêts par la méthode expérimentale et spécialement la méthode du contrôle. Neuchâtel, 90 s.
2. Dyrenkov, S. A., 1989. Principialnye voprosy sovremennoj fitocenologii. Žurnal obščej biologii, Tom 2, No 4: 558-569.
3. Gašperšič, F. in sod., 1988. Izpopolnjevanje sistema gozdnogospodarskega načrtovanja v Sloveniji. – Strokovne podlage za izdelavo gozdnogospodarskih načrtov (enot). Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo, Ljubljana, 124 s.
4. Gašperšič, F. in sod., 1989. Izpopolnjevanje sistema gozdnogospodarskega načrtovanja v Sloveniji. – Strokovne podlage za obnovo območnih načrtov. Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo, Ljubljana, 136 s.
5. Gašperšič F. / Kotar M. / Winkler, J., 1992. Dileme prihodnje ureditve gospodarjenja z gozdovi. – Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo, Ljubljana, 35 s.
6. Gašperšič, F. / Kotar, M. / Mlinšek, D. / Pogačnik, J., 1993. Dileme nadaljnega razvoja gozdnogospodarskega načrtovanja v Sloveniji. – Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo, Ljubljana 50 s.
7. Gayer, K., 1882. Der Waldbau. – Verlag von Paul Parey, Berlin, 592 s.
8. Golob, S., 1992. Gozdnogojitveno načrtovanje s pomočjo prostorskega informacijskega sistema. – Gozdarski vestnik, 50, 7–8, s.363–368.
9. Golob, S., 1993. Dileme nadaljnega razvoja gozdnogospodarskega načrtovanja v Sloveniji – Komentar. Gozdarski vestnik, 51, 5–6.
10. Melehov, I. S., 1980. Lesovedenie. Lesnaja promyšljennost, Moskva, 406 s.
11. Perko, F., 1993. Revir naj bo gozdnogospodarska enota. Gozdarski vestnik 51, 9.
12. Pipan, R., 1950. Pomen in vloga frekvenčne krivulje pri urejanju gozdov. – Gozdarski inštitut Slovenije. Izvestja (1947–1949), s. 149–182.
13. Trass, H.H., 1976. Geobotanika. Istorija i sovremennye tendencii razvitiija. – Akademija nauk SSSR, Nauka, Leningrad, 252 s.
14. Tregubov, V., 1950. Prebiralno gospodarstvo v manjših enotah. Gozdarski inštitut Slovenije. Izvestja (1947–1949), s.183–229.
15. Veselič, Ž. / Kovač, F. / Strle, J. / Jež, P. / Habič, E. / Perko, F., 1993. Stališča GG Postojna do "Dilem nadaljnega razvoja gozdnogospodarskega načrtovanja v Sloveniji. Gozd. v. 51, 4.
16. –, 1878. Instruction für die Begrenzung, Vermarkung, Vermessung und Betriebseinrichtung der vsterreichischen Staats- und Fondsförste. – Wien, 141 s.
17. –, 1953. Zapisnik konference taksatorjev v Ljubljani dne 17.3.1953.
18. –, 1953. Zapisnik konference taksatorjev v Ljubljani dne 11. in 12. 4.1953.
19. –, Wirtschaftsbuch vom Revier Mašun 1891–1902.
20. –, 1911, Betriebseinrichtung für das Dezenium 1912–1921 (Reviere: Schneesberg, Leskova dolina, Mašun, Georgstal).